

หน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัยด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)
ประกาศรับข้อเสนอแผนงานสำคัญ (Flagship) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓
ชุมชนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๑. หลักการและเหตุผล

การพัฒนาพื้นที่ (Area Based Development) เป็นทิศทางหลักของการปฏิรูปประเทศไทย เป้าหมายหลักของการพัฒนาพื้นที่คือการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและพื้นที่ โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนคนในพื้นที่ในการบริหารจัดการการพัฒนาพื้นที่บ้านเกิดของตนเองที่สอดคล้องกับบริบทและฐานทุนเดิม ซึ่งเป็นทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายของสากลในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

ในแนวคิดการพัฒนาโดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งนั้น การทำงานในระดับครัวเรือนและชุมชนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นหน่วยระดับเล็กที่สุดของสังคมที่ต้องการการพัฒนาเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ ในประเทศไทย ได้มีความพยายามในการพัฒนาชุมชนมาเป็นเวลาหลายสิบปี โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ให้ประชาชนคนในพื้นที่/ชาวบ้านร่วมคิดร่วมทำและสานพลังให้เกิดการแก้ไขปัญหาสำคัญ แนวคิดที่เป็นหลักการที่ประชาชนคนไทยเทิดทูลไว้เหนือเกล้าคือ การทำงานชุมชนแบบ “**ระเบิดจากข้างใน**” ตามพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยให้คนในชุมชนได้มีวิธีคิดและวิเคราะห์ปัญหาที่แท้จริงแล้วอยากจะทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง การทำให้คนในชุมชนเข้าใจและตระหนักด้วยตนเองถึงศักยภาพและปัญหาที่สำคัญและลงมือทำมันด้วยตนเองจึงเป็นหลักการที่ทำให้เกิดความยั่งยืนต่อไปได้

อย่างไรก็ตามข้อค้นพบหนึ่งที่สำคัญก็คือ โครงสร้างสังคมในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมผู้ประกอบการ และเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วตามกลไกของตลาดเสรี ทำให้ต้องมีการปรับตัวต่อสิ่งเร้าและปัจจัยใหม่ที่เข้ามามีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมกับสังคมอย่างรวดเร็วและฉับพลัน ตัวอย่างหนึ่งคือการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างสิ้นเชิงที่เรียกว่า Technology disruption ซึ่งทำให้โครงสร้างสังคมของประเทศไทยเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วจากการที่เทคโนโลยีเข้ามาทำให้อาชีพบางอาชีพสูญหายไปอย่างฉับพลัน อย่างไรก็ตามหากมีการเรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างชาญฉลาดก็จะเป็นโอกาสใหม่ของชุมชนในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงนี้

ดังนั้นสิ่งที่สำคัญสำหรับการพัฒนาชุมชนในประเทศไทยในอนาคต คือการเรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ชีตความสามารถในการรับและปรับใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ที่ผ่านมามีหลายองค์กร/หน่วยงานทำงานด้านการพัฒนาชุมชนและเกิดผลการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกอย่างมากมาย ปัจจัยแห่งความสำเร็จของงานคือ การปรับระบบคิดและการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนแล้วทำให้เกิดความคิดที่จะแก้ไขปัญหาสำคัญของชุมชนด้วยตัวชุมชนเอง อย่างไรก็ตามการพัฒนาชุมชนแบบเดิมนั้นไม่

เพียงพอต่อการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ทำให้ชุมชนที่ขาดการเรียนรู้และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้รับผลกระทบอย่างมาก อีกทั้งรูปแบบการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมาในประเทศไทยต้องใช้เวลาในการพัฒนาค่อนข้างมาก ทั้งยังสามารถพัฒนาได้เป็นรายชุมชน ทำให้ไม่สามารถขยายผลให้มากพอที่จะเป็นมวลรวมของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนให้มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศไทยได้

ในแผนยุทธศาสตร์อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อววน.) จึงได้มีการตั้งเป้าหมายเชิงผลสัมฤทธิ์เรื่องการพัฒนาชุมชนนวัตกรรม/smart community ไว้เพื่อวางกลยุทธ์การพัฒนารากฐานของประเทศในระยะยาว **แผนงานสำคัญ (Flagship) ชุมชนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน** จึงเกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายให้เกิดชุมชนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคาดหวังให้เกิดการสร้างระบบคิดของชาวบ้าน/ประชาชนคนในพื้นที่ และสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ แล้วนำเอานวัตกรรม องค์ความรู้ เทคโนโลยี การจัดการ ฯลฯ เข้าไปสร้างความเข้มแข็งและยกระดับรายได้ให้กับประชากรฐานรากกลุ่มเป้าหมาย โดยอาศัยการทำงานของหน่วยงานเครือข่ายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ซึ่งประกอบด้วยมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัย ทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ทำงานกันเป็นเครือข่ายร่วมกับภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และหน่วยส่งเสริมชุมชนของกระทรวงอื่นอย่างใกล้ชิด ซึ่งนอกจากจะเป็นการดำเนินงานที่ช่วยแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำตามแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายของรัฐบาลแล้ว ยังส่งผลให้เกิดการสร้างนวัตกรรมชุมชนในการสร้างเศรษฐกิจฐานราก ตลอดจนสร้างชุมชนที่มีขีดความสามารถในการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน

๒. วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาและสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมที่เสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการเรียนรู้และรับปรับใช้นวัตกรรม สามารถนำความรู้ไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงและจัดการปัญหาในชุมชน พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

๓. ขอบเขตการดำเนินงาน

ขอบเขตเชิงพื้นที่และประเด็นสอดคล้องกับเป้าหมาย OKR ตามยุทธศาสตร์ อววน. ในแพลตฟอร์มที่ ๔ โปรแกรมที่ ๑๓ และให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทชาติที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๓.๑ เป้าหมายของแผนงาน

เสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการเรียนรู้และรับปรับใช้นวัตกรรม สามารถนำความรู้ไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงและจัดการปัญหาในชุมชน พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

KR

๑. ๕๐๐ ตำบล/ปี

๑.๑ มีขีดความสามารถในการจัดการตนเอง ในมิติด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมของชุมชนด้วยความรู้และนวัตกรรม

๑.๒ มีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมของชุมชนด้วยความรู้และนวัตกรรม

๑.๓ มีการสร้างความรู้และนำความรู้ไปใช้ในการจัดการปัญหาในชุมชน

๑.๔ นักวิจัยชาวบ้าน/นวัตกรรมชาวบ้าน ๑,๐๐๐ คน/ปี

๒. นวัตกรรมชุมชนที่ยกระดับรายได้/คุณภาพชีวิตให้กับชุมชน ๕๐๐ นวัตกรรม

๓. อัตราการเติบโตของมูลค่าเศรษฐกิจฐานราก และมูลค่าสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ

๑๐

๓.๒ กรอบการวิจัยและประเด็นวิจัยที่สำคัญ

กรอบการวิจัย	โจทย์*	เป้าหมาย
ชุมชนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน	๑) สร้าง Learning and innovation platform ๒) สร้างนักวิจัยชาวบ้าน/นวัตกรรมชาวบ้าน ๓) การถ่ายทอดความรู้และนวัตกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย ๔) ใช้นวัตกรรมเข้าสู่การทำแผนพัฒนาตำบล/ท้องถิ่นที่สามารถเชื่อมต่อกับแผนพัฒนาจังหวัด * ๑ ชุมชนเป้าหมายทำทุกโจทย์	- ๕๐๐ ตำบล ที่เป็นชุมชนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน - นวัตกรรมชุมชนที่ยกระดับรายได้/คุณภาพชีวิตให้กับชุมชน ๕๐๐ นวัตกรรม - นักวิจัยชาวบ้าน/นวัตกรรมชาวบ้าน ๑,๐๐๐ คน/ปี - ธุรกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต - อัตราการเติบโตของมูลค่าเศรษฐกิจฐานราก และมูลค่าสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑๐

คำอธิบาย

กรอบวิจัยเรื่อง **ชุมชนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน** หมายถึง การพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วมโดยกลไกการพัฒนาพื้นที่ระดับตำบล แล้วสร้าง **ต้นแบบการเรียนรู้และนวัตกรรม (learning and innovation platform)** ของชุมชนผ่านการสร้างนักวิจัยชาวบ้าน/นวัตกรรมชาวบ้านในชุมชน เพื่อให้กลไกพัฒนาพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมระดับชุมชนสามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนตนเองได้อย่างแม่นยำ รวมถึงมีการยอมรับ ปรับใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทเพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

นิยามศัพท์ที่สำคัญ

ชุมชนนวัตกรรม หมายถึง ชุมชนที่มีขีดความสามารถในการเรียนรู้และรับ ปรับใช้นวัตกรรม สามารถนำความรู้ไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงและจัดการปัญหาในชุมชน พึ่งตัวเองได้อย่างยั่งยืน

๓.๓ กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่

พื้นที่ระดับตำบลทั่วประเทศ โดยใน ๑ ตำบลเป้าหมายมีการเลือกชุมชนเป้าหมายเพียง ๑ ชุมชน (หมู่บ้าน) เท่านั้น โดยต้องมีการวิเคราะห์ชุมชนกลุ่มเป้าหมายในตำบลที่มีทุนเดิมของการรวมกลุ่มในการจัดการปัญหา/การพัฒนาพื้นที่อยู่แล้วและต้องการเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการด้วยความรู้และนวัตกรรม

๔. กรอบงบประมาณและระยะเวลา

๔.๑ สถาบัน/หน่วยงาน/นักวิจัย/นักวิชาการอิสระ สามารถเสนอข้อเสนอชุดโครงการวิจัยได้เพียง ๑ ชุดโครงการ

- ๔.๒ การจัดสรรงบประมาณ กรอบงบประมาณการสนับสนุนทุนวิจัย ๒,๐๐๐,๐๐๐ – ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท ต่อชุดโครงการวิจัย ขึ้นอยู่กับเป้าหมายและตัวชี้วัดของโครงการวิจัย ทั้งนี้ สถาบัน/หน่วยงาน/นักวิจัย/นักวิชาการอิสระ ที่สนใจต้องเสนอการดำเนินการวิจัยไม่ต่ำกว่า ๑๐ ตำบลต่อ ๑ ชุดโครงการวิจัย
- ๔.๓ ระยะเวลาดำเนินงานวิจัย ๑ ปี

๕. แนวทางการจัดการ

เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการงานวิจัยและนวัตกรรมที่โปร่งใส มีส่วนร่วม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สูงสุดอย่างสมดุล โดยยึดผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ อววน. เป็นหลัก หน่วย บพท. จึงวางการบริหารจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรม ดังนี้

- ๕.๑ หน่วย บพท. ได้เปิดรับข้อเสนอชุดโครงการวิจัยโดยประกาศให้รับทราบโดยทั่วถึงกัน โดยมีรายละเอียดที่ครบถ้วนและมีช่วงเวลาให้กับสถาบัน/หน่วยงาน/นักวิจัย/นักวิชาการอิสระ ที่สนใจได้พัฒนาข้อเสนอชุดโครงการวิจัย
- ๕.๒ เมื่อได้รับข้อเสนอชุดโครงการวิจัยแล้ว หน่วย บพท. จะได้สรุปภาพรวมและพิจารณาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยเพื่อกลั่นกรองเบื้องต้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
- ๕.๓ หน่วย บพท. จะเชิญสถาบัน/หน่วยงาน/นักวิจัย/นักวิชาการอิสระ ที่ผ่านการพิจารณาเบื้องต้นนำเสนอรายละเอียดข้อเสนอชุดโครงการวิจัย โดยหน่วย บพท. จะจัดเวทีพิจารณาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยแบบ Dialogue Forum ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะด้าน (Expert Content) ผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ (Stakeholder) และผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย (User) เพื่อพิจารณาข้อเสนอชุดโครงการวิจัย แล้วสรุปภาพรวมเพื่อผ่านความเห็นชอบต่อคณะกรรมการบริหารหน่วย บพท. และจัดทำสัญญารับทุนวิจัยและนวัตกรรมต่อไป
- ๕.๔ หน่วย บพท. จะจัดให้มีหน่วยบริหารจัดการกลางในภาพรวม เพื่อประสานการขับเคลื่อนและทำงานร่วมกับนักวิจัยและภาคีในพื้นที่ รวมถึงสังเคราะห์การดำเนินงานในภาพรวมเพื่อขับเคลื่อนเชิงนโยบาย

๖. เกณฑ์การพิจารณาข้อเสนอชุดโครงการวิจัย

การพิจารณาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยมี ๒ ขั้นตอน โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- ๖.๑ เกณฑ์ในการพิจารณาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยเบื้องต้น
- ๑) ข้อเสนอโครงการเป็นชุดโครงการวิจัยและเป็นไปตามเงื่อนไขของประกาศทุนที่ระบุไว้
  - ๒) มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย พื้นที่เป้าหมายและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนสอดคล้องตามแนวทางประกาศทุน
  - ๓) สถาบัน/หน่วยงาน และผู้รับผิดชอบโครงการมีความรู้ และประสบการณ์การบริหารจัดการงานวิจัย การดำเนินงานวิจัยและคาดว่าจะสามารถปฏิบัติงานและควบคุมการวิจัยได้ตลอดเวลารับทุนภายในระยะเวลาที่กำหนด
  - ๔) มีทุนการทำงานเดิมในการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม พื้นที่และชุมชนท้องถิ่น และ/หรือนโยบายในการขับเคลื่อนการทำงานในลักษณะนี้
- ๖.๒ เกณฑ์ในการพิจารณาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยโดยละเอียด
- ๑) การพิจารณาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยโดยละเอียด หน่วย บพท. จะได้จัดเวทีพิจารณาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยฯ แบบ Dialogue Forum ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะด้าน (Expert Content) ผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ (Stakeholder) และผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย (User) เพื่อพิจารณาแผนงานวิจัยโดยมีหลักการพิจารณาข้อเสนอชุดโครงการวิจัยฯ ได้แก่ เป้าหมายและตัวชี้วัดที่วัดการ

เปลี่ยนแปลงได้จริง โอกาสประสบความสำเร็จของโครงการ การเชื่อมโยงระหว่างโครงการวิจัย
ย่อยในชุดเพื่อตอบเป้าหมายใหญ่ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของผู้บริหารชุดโครงการวิจัย
และความคุ้มค่าของการลงทุนวิจัย (Value for Money)

- ๒) กรณีโครงการที่มีการสะท้อนความร่วมมือและการสนับสนุนจากภาคีผู้ใช้งานในระดับพื้นที่ โดยมี
ความร่วมมือในรูปแบบของงบประมาณสมทบหรือการสนับสนุนอื่นๆ จะได้รับการพิจารณาเป็น
พิเศษ

๗. คุณสมบัติของผู้เสนอขอรับทุน

ผู้มีสิทธิเสนอขอรับทุน คือ สถาบัน/หน่วยงาน/นักวิจัย/นักวิชาการอิสระ ที่มีสถานที่ตั้ง/พื้นที่บริการ/ที่พำนัก
อยู่ในพื้นที่เป้าหมายดำเนินงานวิจัย หากเป็นสถาบัน/หน่วยงานภายนอกพื้นที่เป้าหมายต้องมีการมีส่วนร่วมและมี
ความร่วมมือกับสถาบัน/หน่วยงานวิชาการในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมเท่านั้น

๘. การส่งข้อเสนอชุดโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์ (Full Proposal)

- ๘.๑ ประกาศทุนวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๒ ผ่านระบบบริหารจัดการงานวิจัยแห่งชาติ (National
Research Management System : NRMS) เว็บไซต์ www.nrms.go.th
- ๘.๒ สถาบัน/หน่วยงาน/นักวิจัย/นักวิชาการอิสระ ที่สนใจ สามารถ download แบบฟอร์มได้ที่
www.nrms.go.th
- ๘.๓ ขอให้ผู้เสนอโครงการนำเสนอเอกสารข้อเสนอชุดโครงการวิจัยผ่านระบบ NRMS ภายในวันที่
๒๐ มกราคม ๒๕๖๓
- ๘.๔ หน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัยด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ขอสงวนสิทธิ์ในการรับพิจารณา
เฉพาะเอกสารต้นฉบับที่นำส่งมีรายละเอียดครบถ้วนตามเงื่อนไข และหากพ้นกำหนดจะถือว่าเป็น
โมฆะ

๙. การแจ้งผลการพิจารณา

หน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัยด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ จะแจ้งผลพิจารณาเบื้องต้นให้ผู้ที่ยื่นข้อเสนอชุด
โครงการวิจัยทราบ ทาง website ที่ www.nrms.go.th ภายในวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ และจัดเวทีพิจารณา
ข้อเสนอโครงการวิจัยในระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

สามารถสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่นางสาวดวงพร ปานอุทัยและนางสาวมัตติกา ปรมาศิกุล ทาง
โทรศัพท์หมายเลข ๐ ๒๒๙๘ ๐๖๑๑ ต่อ ๒๐๕ หรือ ๒๐๗ ในวันและเวลาปฏิบัติงาน หรือที่ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ :
PMUAUNIT@gmail.com